

ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม “ดื่มไม่ขับ” ของคนไทย

นางนุช แยม่วงค์และคณะ
ศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพฯ

บทนำ จากข้อมูลการบาดเจ็บและสูญเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนในปี 2563 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเพิ่มขึ้นเป็น 1.35 ล้านคนต่อปี กลุ่มที่เสี่ยงต่อการเสียชีวิตมากที่สุดยังอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 5-14 ปี และเยาวชนอายุ 15-29 ปี โดยประเทศไทยติดอันดับ 9 ของโลกและมีประมาณการผู้เสียชีวิตอยู่ที่ 32.7 ต่อประชากรหนึ่งแสนคน (60 คนต่อวัน) คิดเป็นจำนวนเฉลี่ยปีละ 22,491 คน และเป็นประเทศที่มีผู้เสียชีวิตสูงที่สุดอันดับหนึ่งในเอเชีย เกิดความสูญเสียทางด้านเศรษฐกิจจากอุบัติเหตุจราจรปีละสองแสนล้านบาท ในขณะที่รัฐเก็บภาษีได้ปีละ 90,281 ล้านบาท สาเหตุหลักของอุบัติเหตุและเสียชีวิตส่วนใหญ่เป็นพฤติกรรม การขับขี่ของผู้ขับขี่เอง เช่น การขับเร็ว เมาแล้วขับ และไม่สวมหมวกนิรภัยแม้ว่าจะมีมาตรการบังคับใช้กฎหมายอย่างชัดเจนก็ตามปรากฏว่าบางพื้นที่ยังไม่สามารถไม่สามารถลดพฤติกรรมขับขี่ไม่ปลอดภัยได้ จากการศึกษาพฤติกรรมขับขี่ไม่ปลอดภัยบนท้องถนนของประเทศไทย พบว่ามีปัจจัยที่มีอิทธิพลหลายประการ เช่น บุคลิกภาพของผู้ขับขี่ที่ชอบความตื่นเต้น ชอบเสี่ยง ทำหาย โหลดเอน ผู้ที่มีบุคลิกภาพก้าวร้าว กลุ่มนี้จะไม่ชอบปฏิบัติตามกฎระเบียบ ขับขี่ด้วยความเร็วสูงหรือเมาแล้วขับรด มักจะพบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมเสี่ยงในการจราจร ส่วนกลุ่มที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม มักจะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและห่วงใยผู้อื่นและมีทัศนคติเกี่ยวกับโอกาสเสี่ยงการเกิดอุบัติเหตุที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมขับขี่ปลอดภัยเพราะเป็นลักษณะความรู้สึกรู้สึก ความเชื่อของผู้ขับขี่ที่มีต่อโอกาสเสี่ยงของตนเองต่อการเกิดอุบัติเหตุจราจร

จากสถิติการเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนนพบว่า ในสังคมไทยการดื่มสุราและขับรถขณะมีอาการมีเมมาถือเป็นสาเหตุหลักของการเกิดอุบัติเหตุที่ทำให้เกิดการสูญเสียชีวิตและพิกลพิการ การแก้ไขปัญหาในระยะที่ผ่านมาพบว่าความต้องการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่ว่าจะเหตุผลอะไรก็ตามแฝงอยู่ในการดำเนินชีวิตทุกขั้นตอนเมื่อศึกษาถึงมิติทางสังคมและวัฒนธรรมของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะเห็นว่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่ได้ให้ผลร้ายเพียงอย่างเดียว แต่กลับมีความลึกซึ้งมากกว่าการเป็นสินค้า การเป็นเพียงเครื่องดื่มเท่านั้น เพราะมีการให้คุณค่าและความหมายของแอลกอฮอล์ คือ ความอุดมสมบูรณ์ ความสำเร็จ เป็นตัวขับเคลื่อนพิธีการ ความผ่อนคลาย ให้ความพึงพอใจ คลายทุกข์ในเวลาที่ต้องการเพื่อนหรือใครสักคน จึงทำให้แอลกอฮอล์ยังคงอยู่ในสังคมมนุษย์ได้อย่างดี แต่ทว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มากเกินไปผลกระทบที่ตามมาส่งผลไปยังผู้อื่นและสังคมด้วย โดยเฉพาะกรณีที่ดื่มแล้วขับที่เกิดขึ้นเป็นประจำนั้นทำอย่างไรจะลดพฤติกรรมนี้ได้ แม้ว่าจะมีการใช้ทั้งกฎหมายและโครงการรณรงค์ต่าง ๆ แล้วก็ตาม การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลด้านสังคมและวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อการ “ดื่มไม่ขับ” ของคนไทย จึงต้องค้นหาเชิงลึกเพื่อให้มีการเข้าใจถึงสังคมและวัฒนธรรมการดื่มในสังคมไทยเพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาในระยะต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมติ่มไม่ขับ ของคนไทย

วิธีการดำเนินการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality research) ระยะเวลาในการศึกษาระหว่าง มีนาคม 2564-สิงหาคม 2564 พื้นที่การศึกษา คือ อำเภองครักษ์ จังหวัดนครนายก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) คือ ผู้ที่เคยติ่มแล้วขับและหรือเลิกติ่มแล้วในระยะเวลา 12 เดือน อายุระหว่าง 15-65 ปี เป็นคนไทยและพำนักอาศัยในพื้นที่อำเภองครักษ์อย่างน้อย 5 ปีขึ้นไป สามารถพูดคุยสื่อสารด้วยภาษาไทยกลางเป็นอย่างดี สมครใจและยินดีเข้าร่วมการวิจัย จำนวน 60 คน

เครื่องมือในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากวัตถุประสงค์ของการวิจัยและการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept interview) ที่บ้านของผู้ให้ข้อมูล ตามแนวคำถาม โดยใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 60-90 นาที การสนทนากลุ่ม (Focus group) และการศึกษาเอกสารรายงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยการถอดข้อมูลจากเทปบันทึก การสัมภาษณ์ จัดกลุ่มความหมายของข้อมูลและตีความหมายจนได้ข้อมูลที่อ้อมตัวและนำข้อมูลมาจำแนกเป็นหัวข้อ จัดหมวดหมู่ข้อความตามที่ปรากฏ ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation)

ผลการศึกษา พบว่า 1. ปัจจัยด้านสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม “ติ่มไม่ขับ” ของคนไทยในเขตพื้นที่อำเภองครักษ์จังหวัดนครนายก ประกอบด้วย 1) ปัจจัยการเลี้ยงดูของครอบครัว (Parenting Style) มีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรมติ่มไม่ขับ โดยบุคคลที่ถูกอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ ได้รับความอบอุ่นและใช้เหตุผล ไม่เข้มงวดเกินไป และบุคคลที่ถูกเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันหรือแบบควบคุมมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมติ่มไม่ขับ ส่วนการการเลี้ยงดูแบบตามใจและการเลี้ยงดูแบบทอดทิ้งมีอิทธิพลทางลบต่อพฤติกรรมติ่มไม่ขับ 2) ปัจจัยคล้ายตามกลุ่มอ้างอิง (Reference group) พบว่ากลุ่มเพื่อนสนิทมีอิทธิพลทางลบต่อพฤติกรรมติ่มไม่ขับโดยส่วนใหญ่ไม่สามารถต้านทานความผูกพันของกลุ่มได้ 3) ปัจจัยด้านบทบาทและสถานภาพ พบว่า บทบาทการเป็นแม่มีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมติ่มไม่ขับมากกว่าบทบาทพ่อและลูก เนื่องจากแม่จะมีความวิตกกังวลสูงถึงผลกระทบที่ร้ายแรงหากมีพฤติกรรมติ่มแล้วขับระยะยาว เช่น ความปลอดภัยของลูก ทำให้แม่ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้ลูกเห็นด้วย 4) ปัจจัยการจัดระเบียบทางสังคม (Social Organization) พบว่าการสร้างบรรทัดฐานและค่านิยมพฤติกรรมติ่มไม่ขับให้เกิดขึ้นในสังคมมีอิทธิพลทั้งเป็นแรงกดดันและแรงกระตุ้น เนื่องจากค่านิยมเดิมในการติ่มเครื่องติ่มแอลกอฮอล์กำลังถูกเปลี่ยนแปลงจึงมีทั้งกลุ่มที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยจากมุมมองที่แตกต่างกันและด้วยคุณลักษณะของคนไทยที่ไม่ชอบถูกบังคับด้วยกฎระเบียบ 5) ปัจจัยการควบคุมสังคม (Social sanction) พบว่า การการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับการติ่มเครื่องติ่มแอลกอฮอล์และการมีจุดตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ทางลมหายใจมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมติ่มไม่ขับและในขณะเดียวกันยังเป็นแรงกดดันและแรงกระตุ้นให้เกิดการติ่มไม่ขับ แต่ประชาชนยังต้องการข้อมูลที่ชัดเจนในเรื่องการติ่มมาตรฐานที่สามารถขับได้อย่างปลอดภัยได้ 2. ปัจจัยด้านวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม “ติ่มไม่ขับ” ของคนไทย ในเขตพื้นที่อำเภองครักษ์จังหวัดนครนายก มี ดังนี้ 1) วัฒนธรรมหลักของการติ่มเครื่องติ่มแอลกอฮอล์ในอำเภองครักษ์ ให้คุณค่าและความหมายของแอลกอฮอล์ คือ การผ่อนคลาย ติ่มเพื่อมีสังคม และติ่มตามประเพณีโบราณ ซึ่งสอดแทรกอยู่ในวิถีการดำรงชีวิตประจำวันไม่สามารถแยกออกจากกันได้เป็นส่วนๆ รวมถึงมีความเชื่อว่าการติ่มของพวกเขายังสามารถขับได้เป็นปกติเป็นอุปสรรคต่อพฤติกรรมติ่มไม่ขับ 2) วัฒนธรรมย่อย พบว่า ศาสนาอิสลามมีอิทธิพลทางบวกกับการมีพฤติกรรมติ่มไม่ขับเนื่องจากมีข้อห้ามคือ การติ่มสุราที่คนนับถืออิสลามต้องยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด แม้ว่าศาสนาพุทธจะมีข้อห้ามเช่นกันแต่การ

ยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดมีน้อยกว่า และประเพณีการจัดงานเลี้ยงต่าง ๆ ในชุมชนมีอิทธิพลทางลบต่อพฤติกรรมดื่มไม่ขับเนื่องจากมีการเลี้ยงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แบบกลุ่มใหญ่และเป็นแรงกดดันในชุมชนหากบ้านไหนไม่เลี้ยงสุราจะได้รับคำติฉินนินทาจนไม่สามารถหัดทานได้ 3) ชนชั้นทางสังคม พบว่า ชนชั้นในมิติรายได้ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมดื่มไม่ขับแต่ชนชั้นในมิติอาชีพ พบว่าสายอาชีพทางสุขภาพมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมดื่มไม่ขับส่วนอาชีพทหารและตำรวจมีอิทธิพลทางลบต่อพฤติกรรมดื่มไม่ขับ 3. ปัจจัยทางจิตวิทยา ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ พบว่า บุคคลที่มีบุคลิกภาพลักษณะเห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่นเป็นสำคัญ (Altruism) และบุคลิกภาพลักษณะความวิตกกังวล (Anxiety) จะมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมดื่มไม่ขับ ส่วนบุคลิกภาพที่ชอบความตื่นเต้นท้าทาย (Sensation seeking) จะมีอิทธิพลทางลบต่อการดื่มไม่ขับ 2) ปัจจัยด้านทัศนคติ พบว่า บุคคลที่มีทัศนคติทางบวกต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีอิทธิพลทางลบต่อการดื่มไม่ขับ 3) การรับรู้ประโยชน์ของการไม่ดื่มแล้วขับ (Perceived benefit susceptibility) มีอิทธิพลทางบวกต่อการดื่มไม่ขับและมีผลต่อความเชื่อของบุคคลในการปฏิบัติตามคำแนะนำ (4) การรับรู้อุปสรรคปัญหาของการมีพฤติกรรมดื่มไม่ขับมีอิทธิพลทางบวกต่อการดื่มไม่ขับเพราะการที่บุคคลรับรู้ผลทางลบ เช่น การเกิดความเครียดหรือถูกเพื่อน ๆ หัวเราะเยาะ จะทำให้เขาสามารถจัดการอารมณ์ได้ดี ไม่หวั่นไหวและคงพฤติกรรมดื่มไม่ขับต่อไปได้ (5) การรับรู้สมรรถนะในการควบคุมพฤติกรรมดื่มเครื่องดื่มของตนเองสูงมีอิทธิพลทางบวกต่อการดื่มไม่ขับ เนื่องจากบุคคลจะมีความเชื่อและมีจิตใจเข้มแข็งในการหลีกเลี่ยงการชักนำไปสู่การดื่มแล้วขับและมีทักษะการปฏิเสธการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เมื่อมีคนชักชวน

การอภิปรายผล จากผลการศึกษาข้างต้นคณะผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ ปัจจัยการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัวมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมดื่มไม่ขับเนื่องจากวัยเด็กทุกคนได้รับการชี้แนะการสอนทักษะการขับขี่รถจากพ่อและแม่ นอกจากนี้การเรียนรู้ของบุตรธิดาจะดูจากพ่อและแม่เป็นแบบอย่างทำให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมโดยอัตโนมัติ หากพ่อและแม่มีพฤติกรรมเช่นไรลูกจะมีพฤติกรรมเช่นนั้นสอดคล้องกับการศึกษาของจันท์ฉายและคณะ⁽¹⁾ ที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมดื่มไม่ขับของนักเรียน พบว่าอิทธิพลของพ่อแม่สามารถทำนายพฤติกรรมดื่มไม่ขับได้ถึง 2 เท่า และการศึกษาของ Jean-Pascal Assailly & Julien Cestac⁽²⁾ ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลของการป้องกันการขับรถบนท้องถนนปลอดภัยในเยาวชน ในประเทศเวียดนาม ประเทศแอฟริกาใต้และประเทศอาร์เจนตินาพบว่ากลุ่มอ้างอิงที่มีอิทธิพลคือครอบครัวมีความสัมพันธ์กันสูงต่อการดื่มไม่ขับในประเทศเวียดนาม เนื่องด้วยเหตุผลทางสังคมและวัฒนธรรมของประเทศเวียดนามมีคุณลักษณะของการเชื่อฟังพ่อแม่มากกว่ากลุ่มเพื่อนซึ่งการเชื่อฟังพ่อแม่เป็นวัฒนธรรมของคนแถบเอเชีย และเมื่อพิจารณาให้ลึกซึ้งลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมดื่มไม่ขับที่แตกต่างกัน คือ การเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมดื่มไม่ขับมากกว่าการเลี้ยงดูแบบตามใจและการเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง นอกจากนี้ยังพบว่าในครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวหรือครอบครัวที่มีผู้สูงอายุเลี้ยงดูบุตรหลายโดยไม่มีพ่อแม่อยู่ด้วย อาจมีการอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจหรือแบบละเลยไม่เอาใจ ทำให้บุตรหลานขาดความอบอุ่นภายในครอบครัวอาจส่งผลทางลบต่อบุคลิกภาพและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ไม่พึงประสงค์ได้

ปัจจัยคล้ายตามกลุ่มอ้างอิง (Reference group) จากผลการศึกษาข้างต้นพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนเป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคขวางกั้น (barrier) การมีพฤติกรรมดื่มไม่ขับโดยเฉพาะในกลุ่มเพื่อนสนิทชายที่ดื่มด้วยกันเป็นประจำ ทั้งนี้เนื่องจากการมีพฤติกรรมแตกต่างออกไปหมายถึงการสูญเสียเพื่อนซึ่งเป็นแรงจูงใจที่สำคัญต่อการตัดสินใจเลือกปฏิบัติให้เป็นทิศทางเดียวกันกับกลุ่มเพื่อนมากกว่า และลักษณะของการดื่มในกลุ่มเพื่อนด้วยกันมักเป็นการดื่มแบบดื่มหนักหรือเมาแบบหัวราน้ำ จะทำให้บุคคลที่เมาแล้วขับรถเพราะขาดแรงต้านหรือมีความรู้สึกล้อตามกับพฤติกรรมกลุ่มอยู่แล้ว สอดคล้องกับการศึกษาของอุษา ปิกกินส์⁽³⁾ ที่

พบว่าเวลาไปดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับเพื่อนและไม่กล้าปฏิเสธเพื่อนเวลาเพื่อนชวนดื่มและมักคิดว่าสามารถขับชี่รถกลับเองได้เพราะคนอื่นก็ขับกลับเองกันทั้งนั้น ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกจากเพื่อนกลายเป็นแรงผลักดันจากเพื่อน (Peer Pressure) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงวัยรุ่น มักจะคิดว่าตนเองเก่ง ชอบความท้าทายยิ่งได้รับแรงยุจากเพื่อนหรือมีความคิดว่าการเมาแล้วขับเป็นเรื่องธรรมดาและส่วนใหญ่รู้สึกสนุกสนานหรือเมามันที่ได้เมาแล้วขับรถกลับบ้านเป็นการฝ่าฝืนกฎได้สำเร็จ เช่นเดียวกับการศึกษาของ Aizen & Fishbien ⁽⁴⁾ ที่ศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเด็กวัยเรียน พบว่ากลุ่มเพื่อนเป็นบุคคลสำคัญที่พวกเขาจะเชื่อและคล้อยตามเพราะจะมีการรับรู้เอามิเจตคติและพฤติกรรมดื่มไม่ขับจากกลุ่มเพื่อน เนื่องจากแรงจูงใจที่ทำให้เด็กวัยเรียนคล้อยตามเพื่อนเป็นเรื่องของความเชื่อและความคาดหวังของบุคคลที่เขาให้ความสำคัญต่อชีวิตเขา ซึ่งเด็กวัยเรียนตอนต้นจนถึงการวัยเรียนตอนปลายบุคคลที่สำคัญสำหรับชีวิตเขาคือเพื่อน จึงมีความต้องการที่จะทำตามบุคคลที่มีความสำคัญต่อเขาเพื่อแสดงความรักและความจริงใจที่มีต่อกัน

ปัจจัยการจัดระเบียบทางสังคมเป็นปัจจัยที่มีส่วนช่วยให้ลดพฤติกรรมเมาไม่ขับหรือดื่มไม่ขับได้ ทั้งนี้เนื่องจากการที่จะลดพฤติกรรมดื่มแล้วขับจะเป็นหน้าที่ของครอบครัวและบุคคลเพียงอย่างเดียวไม่สามารถไปถึงจุดหมายที่ตั้งเอาไว้ได้เพราะทุกคนต้องอยู่รวมเป็นกลุ่มในสังคม มีค่านิยม ความเชื่อและวิถีชีวิตที่คล้อยตามกันไปเพื่อให้ได้มาซึ่งความสงบและความสุข สอดคล้องกับการศึกษาของอุษา บิ๊กกินส์ ⁽³⁾ ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อของผู้ขับชี่รถจักรยานยนต์ขณะมีเมาพบว่าเทคนิคการรณรงค์เมาไม่ขับอย่างมีประสิทธิภาพควรใช้วิธีที่เรียกว่า การรณรงค์ด้วยการประกาศโฆษณาในบริการสาธารณะ (Public Service Announcement) ซึ่งเป็นการรณรงค์โดยองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรและถือว่าเป็นความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) โดยเนื้อหาต้องทำให้น่าสนใจและสามารถดึงดูดความร่วมมือได้สูง เช่นเดียวกับการศึกษาของ Mary Sheehan ⁽⁵⁾ ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการควบคุมการดื่มแล้วขับเพื่อให้เกิดความปลอดภัยบนท้องถนน พบว่ามีทั้งแรงกดดันทางบวกและแรงกดดันทางลบต่อนโยบายต่าง ๆ ที่เป็นทางการเชิงบังคับให้ประชาชนหยุดดื่ม เช่น โครงการให้ความรู้เรื่องการดื่มแล้วขับได้ผลแค่เล็กน้อยถึงปานกลาง แม้กระทั่งโครงการประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ เพื่อไม่ให้ดื่มขณะขับรถได้ผลค่อนข้างต่ำ แต่แคมเปญที่ไม่เป็นทางการที่เป็นลักษณะร่วมแรงร่วมใจและเป็นโครงการที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับแอลกอฮอล์และการขับชี่ยวดยานพาหนะกลับมีอิทธิพลต่อการลดการดื่มขณะขับรถลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เช่น Staysafe, Travelsafe, NRTAC และ The NAD เป็นต้น ซึ่งวัฒนธรรมการดื่มของชนชาติออสเตรเลียมีสิ่งที่เป็นอุปสรรคขวางกั้นน้อยมากเพราะสังคมออสเตรเลียยอมรับการดื่มแบบหัวราน้ำและยังมีการส่งเสริมค่านิยมการดื่ม เช่น “ธรรมเนียมของการต้องฉลองด้วยเครื่องดื่มแอลกอฮอล์” หรือ แอลกอฮอล์สร้างมิตรภาพ นอกจากนี้ ยังมีแคมเปญ “ดื่มฟรีสำหรับสภาพสตรี” เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าแอลกอฮอล์มีคุณค่าและความหมายที่ลึกซึ้งกับผู้คนมากกว่าการเป็นเพียงเครื่องดื่ม

การจัดระเบียบสังคมส่งผลต่อค่านิยมและทัศนคติจึงต้องมีการสร้างความร่วมมือเพื่อให้มีการปรับเปลี่ยนบรรทัดฐานจากเดิมอย่างค่อยเป็นค่อยไปโดยใช้กระบวนการขัดเกลาทางสังคมถ่ายทอดอย่างเป็นทิศทางเดียวกัน จากการศึกษาของซวัลด์ตัน ทรนวลปานและคณะ ⁽⁶⁾ พบว่ามีปัจจัยเกื้อหนุนที่นำไปสู่การลดละเลิก การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชาชนในเขตจังหวัดภาคใต้ คือ เรื่องของการปลูกจิตสำนึกให้กับเยาวชนรุ่นใหม่ ซึ่งการปลูกจิตสำนึกเป็นวิธีการสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้บุคคลยอมรับปฏิบัติตามบรรทัดฐานคือการอบรมปลูกฝังจนบุคคลเกิดจิตสำนึกในการควบคุมตนเอง (Internal Control) เพราะเห็นว่าบรรทัดฐานต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงาม

ปัจจัยการควบคุมทางสังคม โดยการตรากฎหมายและมีจุดตรวจแอลกอฮอล์ทางลมหายใจ ทำให้คนในชุมชนระมัดระวังการดื่มแล้วขับรถมากขึ้น แม้ว่าไม่ได้ส่งผลโดยตรงต่อการลดการดื่มแอลกอฮอล์ แต่เนื่องจากไม่มีความชัดเจนเรื่องปริมาณแอลกอฮอล์ที่ดื่มแล้วสามารถขับรถอย่างปลอดภัยและความสม่ำเสมอของการตรวจวัดซึ่งจะเกิดขึ้นเฉพาะในช่วงเทศกาลวันหยุดยาวทำให้พฤติกรรมดื่มแล้วขับไม่ลดลงตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ สอดคล้องกับการศึกษาของ Mary Sheehan และคณะ⁽⁵⁾ ที่พบว่า การควบคุมพฤติกรรมเมาแล้วขับสามารถทำได้หลายวิธีและจำเป็นต้องมีเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมแต่การบังคับใช้กฎหมายที่เคร่งครัดเกินไปส่งผลทางลบต่อความรู้สึกของคน ดังนั้นควรมีวิธีการอื่นที่เหมาะสมกับช่วงวัยและชาติพันธุ์และควรให้ข้อมูลแก่ประชาชนเรื่องของการดื่มมาตรฐาน ทั้งนี้การควบคุมทางสังคมทำได้หลายวิธี วิธีหนึ่งคือการให้โทษและให้โทษ (Sanctions) ได้แก่การลงโทษผู้ฝ่าฝืนและให้รางวัลแก่ผู้ปฏิบัติตาม การลงโทษเป็นวิธีการที่ใช้กันทั่วไปตั้งแต่ในครอบครัวจนถึงการลงโทษโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ คือมีทั้งการควบคุมที่เป็นทางการ (Formal Control) และการควบคุมที่ไม่เป็นทางการ (Informal control) การควบคุมอย่างไม่เป็นทางการที่ทำโดยญาติพี่น้องและชาวบ้านนั้น เป็นการควบคุมที่มีประสิทธิภาพมากเมื่อเทียบกับการควบคุมโดยเจ้าหน้าที่รัฐวิธีการควบคุมอย่างไม่เป็นทางการมีหลายวิธีตั้งแต่การชูปรับนินทาการหัวเราะเยาะ จนถึงการตัดญาติขาดมิตรกับผู้ฝ่าฝืนจารีตประเพณีที่ถือว่าสำคัญ วิธีการเหล่านี้เป็นการควบคุมภายนอก (external control) สังคมทุกประเภทจำเป็นต้องมีการจัดระเบียบสังคมไม่มากก็น้อย ระเบียบสังคมเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงอยู่ของสังคมทั้งหลาย ดังนั้นเราอาจตระหนักถึงความมีอยู่ของบรรทัดฐานได้จากการที่คนในสังคมมีปฏิกริยาตอบโต้ หรือลงโทษต่อผู้ที่ฝ่าฝืนความคาดหวังของคนหมู่มาก บรรทัดฐานเป็นจริงทางสังคม (social fact) อันหนึ่ง ซึ่งมีพลังอำนาจครอบงำเราอยู่ตลอดเวลา และเป็นเสมือน “มือที่มองไม่เห็น” ที่คอยจัดระเบียบให้มนุษย์ใช้ชีวิตร่วมกันอย่างมีแบบแผนเป็นสังคมอยู่ได้บรรทัดฐานเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการเกิดสังคมมนุษย์ สังคมมนุษย์ไม่ได้ดำเนินการไปตามธรรมชาติอย่างสังคมสัตว์ วิถีชีวิตส่วนใหญ่ของมนุษย์เป็นวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นเอง บรรทัดฐานเป็นวัฒนธรรมพื้นฐานอันจำเป็นยิ่งสำหรับสังคมมนุษย์

ปัจจัยทางจิตวิทยาที่มีอิทธิพลต่อการมีพฤติกรรมการดื่มไม่ขับ คือ ทักษะคิดต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในลักษณะดีหรือไม่ดี เป็นโทษหรือมีประโยชน์ต่อตนเอง หากบุคคลมีทัศนคติที่ดีต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น ถ้าคิดว่าดื่มแอลกอฮอล์แล้วเข้ากับเพื่อนได้ง่ายขึ้น ทำให้ถูกมองว่าเป็นผู้ใหญ่ ได้ผ่อนคลายสนุกสนาน ทำหายและแก้ปัญหาให้เวลาเครียดจะมีแนวโน้มในการมีพฤติกรรมดื่มแล้วขับ ส่วนบุคคลที่มีทัศนคติไม่ดีต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น ทำให้เกิดการเจ็บป่วย เป็นสารเสพติด ทำให้สูญเสียการควบคุมตนเองและถ้าดื่มแล้วขับจะก่อให้เกิดอุบัติเหตุถึงขั้นเสียชีวิตได้ บุคคลนี้จะมีแนวโน้มไม่ดื่มแอลกอฮอล์แล้วขับ สอดคล้องกับการศึกษาของจันท์ฉาย โยธาใหญ่และคณะ⁽¹⁾ ที่พบว่าความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการดื่มไม่ขับสามารถทำนายพฤติกรรมดื่มไม่ขับซึ่งรถจักรยานยนต์ได้ 2.12 เท่า เช่นเดียวกับการศึกษาของการศึกษาของปรียาภรณ์ ประยงค์กุลและสุจรรยา โลหาชีวะ⁽⁷⁾ ที่ศึกษาแนวทางป้องกันการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวัยรุ่นไทยตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน พบว่าทัศนคติที่ดีต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะมีพฤติกรรมดื่มแอลกอฮอล์แล้วและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการศึกษา Road safety institute in New South Well⁽⁵⁾ ที่พบว่าทัศนคติต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของบุคคลมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมดื่มและขับรถกล่าว คือ เมื่อบุคคลจะดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะมีการคิดถึงแผนงานของตนในวันรุ่งขึ้นไว้แล้ว เช่น ถ้าต้องขับรถระยะทางไกลในวันพรุ่งนี้ เขาจะดื่มลดลงหรือไม่ดื่ม เป็นต้น

ปัจจัยการรับรู้ความสามารถในตนเองมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมดื่มไม่ขับทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการรับรู้ความสามารถของตนเป็นส่วนประกอบหนึ่งของการคิดและการรับรู้มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติพฤติกรรมนั้นจน

สำเร็จเพื่อให้ผลลัพธ์ตามที่คาดหวังสอดคล้องกับการศึกษาของ Schwarzer⁽⁸⁾ ที่พบว่า การรับรู้ความสามารถใต
นส่งผลทางตรงต่อการวางแผนหลีกเลี่ยงการตีเครื่องตีแอลกอฮอล์แล้วขับขี่ยาน พาหนะและการศึกษาของ
นิมมลา อธิธิญญา (9) พบว่าการรับรู้ความสามารถของตนสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการลดการตี
เครื่องตีแอลกอฮอล์ของพนักงานเทศบาล จังหวัดอุบลราชธานีและเมื่อร่วมกับตัวแปรอื่นเป็นตัวทำนายที่ดี
ของพฤติกรรมการลดการตีเครื่องตีแอลกอฮอล์ได้ร้อยละ 33 และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานเท่ากับ 0.47
แต่มีผลการศึกษาที่แตกต่างกันในการศึกษาบริบทของเครื่องตีแอลกอฮอล์ของ Mergraff; Mcdermott and
Waslsh⁽¹⁰⁾ ได้ศึกษาพฤติกรรมการตีเครื่องตีแอลกอฮอล์ พบว่าการรับรู้ความสามารถของตนมีอิทธิพลทาง
ลบต่อพฤติกรรมการตีเครื่องตีแอลกอฮอล์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 อย่างไรก็ตามการรับรู้
ความสามารถในตนเป็นความคิด ความรู้สึกเชื่อมั่นและเข้าใจในความสามารถของตนขึ้นอยู่กับรับรู้
ความสามารถของตนกับการคาดหวังในผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น การที่บุคคลมีการรับรู้ความสามารถของตนสูงจะ
มองเห็นว่าพฤติกรรมตีไม่ขับเป็นโอกาสสูงใจตนและความพร้อมทางอารมณ์ที่จะเลือกทำในสิ่งที่ท้าทาย
ความสามารถตนเองให้ไปสู่เป้าหมาย โดยการรับรู้และความคาดหวังทั้ง 2 ปัจจัยต้องสูงทั้งคู่แต่ถ้ามีเพียงตัวใด
ตัวหนึ่งสูงหรือต่ำบุคคลนั้นจะมีแนวโน้มจะไม่กระทำพฤติกรรมนั้น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ ในการส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมตีไม่ขับในสังคมไทยนั้น จากการศึกษาพบว่า
คุณค่าและความหมายของเครื่องตีแอลกอฮอล์ในมิติของสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนมีความสัมพันธ์กับวิถี
ชีวิต ค่านิยม บรรทัดฐาน ขนบธรรมเนียมประเพณีและทัศนคติที่ส่งผลให้การขับเคี้ยวพฤติกรรมตีไม่ขับ
เป็นไปได้ช้า การใช้มาตรการการควบคุมทางสังคมเข้ามาเป็นเครื่องมือ ควรมีการความหลากหลาย เช่น การ
ควบคุมผ่านความเชื่อ การควบคุมโดยการเสนอแนะแนวทาง การควบคุมโดยศาสนาและศีลธรรม การควบคุม
โดยอุดมคติทางสังคม การควบคุมผ่านกฎหมายและการควบคุมผ่านศิลปะ เป็นต้น และมีสถาบันทางสังคมที่
สำคัญ 3 อันดับแรก คือ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาและสถาบันศาสนา เพราะจะช่วยกล่อมเกล่า
ความเชื่อ ทัศนคติ บุคลิกภาพและพฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคลได้ดีที่สุด

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เนื่องจากการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวส่งผลต่อพฤติกรรมของเด็กและ
เยาวชนที่จะเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า ปัญหาของเยาวชนที่พบในเรื่อง การตีเครื่องตีแอลกอฮอล์
และยาเสพติด การป้องกันและแก้ปัญหาที่จะส่งผลให้เยาวชนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้ รัฐอาจต้องมีการเพิ่ม
พื้นที่สาธารณะให้เด็กและครอบครัวได้ใช้เวลาว่างร่วมกันมากขึ้น ซึ่งในประเทศไอซ์แลนด์ได้แก้ปัญหาสำเร็จ
มาแล้ว ลดเวลาในการศึกษาในชั้นเรียนลงแล้วมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นแหล่งพลังแห่งชีวิตของวัยรุ่นทั้งกีฬา การ
เต้นรำ ร้องเพลง ดนตรี ทำงานศิลปะหรืองานฝีมือต่าง ๆ โดยให้พ่อแม่ผู้ปกครองในครอบครัวมาร่วมกิจกรรม
กับเยาวชนให้มากขึ้น หรือเป็นอาสาสมัครหรือจิตอาสาในชุมชนเพื่อเดินหรือขับขีรถเพื่อดูหรือให้คำแนะนำ
วัยรุ่นที่จะออกนอกถนนนอกทาง อาสาสมัครหรือจิตอาสาในชุมชนหรือท้องถิ่นก็มีบทบาทสำคัญยิ่งมิได้สำคัญ
น้อยกว่า ระบบการเรียนการสอนในสถานศึกษาที่ได้ค้นหาสภาพปัญหาและวิธีการแก้ไข โดยให้นักเรียน
นักศึกษาได้สะท้อนปัญหาและทางออกของชีวิตเพื่อไปปรับใช้ให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเชิงพัฒนาในการสร้างค่านิยม ความเชื่อและ
บรรทัดฐาน ในการมีพฤติกรรมตีไม่ขับโดยใช้ระบบการให้คำปรึกษา การใช้แรงจูงใจภายในในคนที่มี
พฤติกรรมมาแล้วขับเพื่อให้เกิดแนวทางการช่วยเหลือ การปรับเปลี่ยนทัศนคติและประชาชนสามารถนำไปใช้
ในการอบรมสั่งสอนดูแลบุคคลในครอบครัวให้มีพฤติกรรมตีไม่ขับอย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป

กิตติกรรมประกาศ รายงานวิจัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม “ดื่มไม่ขับ” ของคนไทย งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) ขอขอบพระคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่มีส่วนร่วมในงานวิจัยครั้งนี้

บรรณานุกรม

1. จันทรฉาย โยธาใหญ่ สุจิตรา เทียนสวัสดิ์ วารุณี พองแก้ว อัจฉรา สุคนธสรณ์และสุภารัตน์ วังศรีคุณ . ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมดื่มไม่ขับของนักเรียนสังกัดสถานอาชีวศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่.พยาบาลสาร. 2559,43 (4):12-22.
2. Jean-Pascal Assailly & Julien Cestac .Drunk driving prevention and cultural influences: the SAFE ROADS 4 YOUTH (SR4Y) project Transactions on Transport Sciences 2018, 9(2):35-41 .
3. อุษา บิ๊กกินส์. ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเมาแล้วขับและการเปิดรับสื่อของผู้ขับขีรถจักรยานยนต์ในเขตกรุงเทพมหานคร.สืบค้นเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2561 จาก <file:///C:/Users/user/Desktop/ปี%202061/offender%20drinking%20drive%20in%20Probation/ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเมาแล้วขับ%20รถจักรยานยนต์.pdf>
4. Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. Organizational Behavior and Human Decision Processes, 50, 179-211.
5. Mary Sheehan.et al. Alcohol controls and drink -driving: the social context. Published for the Department of Social and Preventive Medicine, University of Queensland by the Australian Govt. Pub. Service, 1994.
- 6.ชวัลรัตน์ ศรีนวลปาน , บำรุง ศรีนวลปาน , สุชาติ การะกรณ์ และพัชรินทร์ โสมปาน.ปัจจัยเกื้อหนุนที่นำไปสู่การ ลด ละ เลิก การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชาชน ในจังหวัดภาคใต้ ฝั่งอันดามันของประเทศ ไทย.Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University.2020,12 (1):12-5.
- 7.ปรียาภรณ์ ประยงค์กุลและ สุจรรยา โลหาชีวะ. แนวทางในการป้องกันการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในวัยรุ่นไทยตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน .วารสารพยาบาลสภาวิชาชีพไทย.2563,13(2):39-45.
8. Schwarzer .Self-Efficacy and Behavioral Enactment: The Application of Schwarzer's Health Action Process Approach to the Prediction of Low-Risk, Single-Occasion Drinking. ,Journal of Applied Social Psychology .2006,33(2):339 – 361.
- 9.นิมมาลา อิทธิภิญญา.ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการลดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนในเขตเทศบาล จังหวัดอุบลราชธานี.วิทยานิพนธ์สม.(การสร้างเสริมสุขภาพ).อุบลราชธานี.บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
10. Mergraff; Mcdermott and Waslsh .Exploring attitude and belief correlates of adhering to the new guidelines for low-risk single-occasion drinking: An application of the theory of planned behavior. Alcohol and Alcoholism. 2001,36(2):134-40.